Mihai Adrian Hotca
- Coordonator -

Norel Neagu, Mirela Gorunescu, Laura Maria Stănilă
Alexandru Sitaru, Alexandru Claudiu Galetschi, Valentin Radu
Mihai Ene, Augustin Zăbrăuţanu, Marius Tite

GHIDUL OMULUI DE AFACERI

Cunoaşterea şi prevenirea riscurilor de natură penală

Ediţia a III-a, revăzută şi adăugită

Universul Juridic
Bucureşti
-2026-

Cuprins

Abrevieri 23

Cuvânt-înainte 25

Capitolul I. Noţiuni introductive 27
§1. Precizări prealabile 27
§2. Ce sunt legea penală şi dreptul penal? 27
2.1. Legea penală 27
2.2. Dreptul penal 28
§3. Ce este Dreptul penal al afacerilor? 30
§4. Categorii de legi penale 31
§5. Ce este norma penală (dispoziţia cu caracter penal)? 32
§6. Ce este infracţiunea? 33
6.1. Definiţia generală 33
6.2. Prevederea faptei în legea penală 34
6.3. Vinovăţia 34
6.4. Caracterul nejustificat 35
6.5. Caracterul imputabil 35
§7. Tentativa 35
§8. Săvârşirea mai multor infracţiuni (pluralitatea de infracţiuni) de către aceeaşi persoană 36
8.1. Precizări prealabile 36
8.2. Concursul de infracţiuni 36
8.2.1. Noţiune 36
8.2.2. Sancţionarea concursului de infracţiuni 37
8.3. Recidiva 38
8.3.1. Noţiune 38
8.3.2. Recidiva în cazul persoanei fizice 39
8.3.3. Recidiva în cazul persoanei juridice 40
8.4. Pluralitatea intermediară 41
§9. Săvârşirea infracţiunii de către mai multe persoane (pluralitatea de infractori) 41
9.1. Precizări introductive 41
9.2. Formele pluralităţii de infractori 41
9.3. Autorul 42
9.4. Coautorii 42
9.5. Instigatorul 43
9.6. Complicele 43
9.7. Participaţia penală improprie 43
9.8. Tratamentul penal al participaţiei penale 43
9.8.1. Sancţionarea participaţiei proprii 43
9.8.2. Sancţionarea participaţiei improprii 44
§10. Unele aspecte privind caracteristicile şi etiologia criminalităţii din domeniul afacerilor 44
10.1. Precizări prealabile 44
10.2. Particularităţi ale infracţiunilor din domeniul afacerilor 45

10.3. Cauzele criminalităţii din domeniul afacerilor 47
§11. Consecinţele produse de infracţiunile din domeniul afacerilor 48
§12. Persoanele implicate în săvârşirea infracţiunilor din domeniul afacerilor şi reacţia societăţii faţă de acestea 48
§13. Ce norme penale prezintă interes pentru *domeniul afacerilor*? 49

Capitolul al II-lea. Răspunderea penală a întreprinzătorului pentru infracţiuni comise prin încălcarea unor dispoziţii din Legea societăţilor nr. 31/1990 51
§1. Aspecte introductive 51
§2. Prezentarea şi explicarea infracţiunilor prevăzute în Legea nr. 31/1990 55
2.1. Infracţiunile prevăzute în art. 271 55
2.1.1. Conţinutul textului legal şi aspecte comune 55
2.1.2. Explicaţii privind infracţiunile prevăzute în art. 271 55
2.2. Infracţiunile prevăzute în art. 272 58
2.2.1. Conţinutul textului legal şi aspecte comune 58
2.2.2. Explicaţii privind infracţiunile prevăzute în art. 272 58
2.3. Infracţiunile prevăzute în art. 272^1 67
2.3.1. Conţinutul textului legal şi aspecte comune 67
2.3.2. Explicaţii privind infracţiunile prevăzute în art. 272^1 67
2.4. Infracţiunile prevăzute în art. 273 69
2.4.1. Conţinutul textului legal şi aspecte comune 69
2.4.2. Explicaţii privind infracţiunile prevăzute în art. 273 69
2.5. Infracţiunile prevăzute în art. 274 74
2.5.1. Conţinutul textului legal şi aspecte comune 74
2.5.2. Explicaţii privind infracţiunile prevăzute în art. 274 75
2.6. Infracţiunile prevăzute în art. 275 77
2.6.1. Conţinutul textului legal şi aspecte comune 77
2.6.2. Explicaţii privind infracţiunile prevăzute în art. 275 78
2.7. Infracţiunea prevăzută în art. 276 80
2.8. Infracţiunile prevăzute în art. 277 81
2.8.1. Conţinutul textului legal şi aspecte comune 81
2.8.2. Explicaţii privind infracţiunile prevăzute în art. 277 81
2.9. Infracţiunile prevăzute în art. 278 82
2.9.1. Conţinutul textului legal şi aspecte comune 82
2.9.2. Explicaţii privind infracţiunile prevăzute în art. 278 83
2.10. Infracţiunile prevăzute în art. 279 83
2.10.1. Conţinutul textului legal şi aspecte comune 83
2.10.2. Explicaţii privind infracţiunile prevăzute în art. 279 84
2.11. Infracţiunea prevăzută în art. 280^1 85
2.12. Infracţiunea prevăzută în art. 280^3 87
2.13. Dispoziţii comune 88

Capitolul al III-lea. Răspunderea penală a întreprinzătorului pentru infracţiuni comise prin nerespectarea obligaţiilor fiscale, financiare, vamale ori privind circulaţia bunurilor 89
Secţiunea I. Evaziunea fiscală 89
§1. Aspecte introductive 89
§2. Principiile prelevării sau impunerii fiscale 90
§3. Cum delimităm evaziunea fiscală de optimizarea fiscală (evaziunea fiscală legală) 91
§4. Alte clasificări ale evaziunii fiscale 93

Subsecţiunea 1. Infracţiunile prevăzute în Legea nr. 241/2005 pentru prevenirea şi combaterea evaziunii fiscale 94
§1. Precizări prealabile 94
§2. Analiza infracţiunilor prevăzute în Legea nr. 241/2005 94
2.1. Refuzul refacerii documentelor de evidenţă contabilă distruse – art. 3 94
2.1.1. Conţinutul textului incriminator 94
2.1.2. Analiza infracţiunii 95
2.2. Refuzul prezentării documentelor legale sau a bunurilor din patrimoniu – art. 4 97
2.2.1. Conţinutul textului incriminator 97
2.2.2. Analiza condiţiilor infracţiunii 97
2.3. Împiedicarea efectuării verificărilor – art. 5 100
2.3.1. Conţinutul textului incriminator 100
2.3.2. Analiza infracţiunii 100
2.4. Stopajul la sursă, neplata şi nereţinerea impozitelor sau contribuţiilor – art. 6^1 102
2.4.1. Conţinutul textului incriminator 102
2.4.2. Analiza infracţiunii 102
2.5. Operaţiuni cu imprimate tipizate – art. 7 104
2.5.1. Conţinutul textului incriminator 104
2.5.2. Analiza infracţiunilor 104
2.6. Obţinerea nelegală a unor sume de la bugetul general consolidat – art. 8 104
2.6.1. Conţinutul textului incriminator 104
2.6.2. Analiza infracţiunii 104
2.7. Infracţiunile de evaziune fiscală – art. 9 106
2.7.1. Conţinutul textului incriminator 106
2.7.2. Analiza infracţiunilor de evaziune fiscală 107
2.8. Scheme frauduloase cu caracter transfrontalier – art. 9^1 113
2.9. Scheme frauduloase având ca efect diminuarea resurselor bugetului de stat – art. 9^2 115
2.10. Spălarea de bani prin creditarea cu produse infracţionale provenite din evaziunea fiscală prevăzută de art. 9 alin. (1) lit. b) – art. 9^3 115
2.11. Nepedepsirea şi reducerea limitelor sau schimbarea naturii pedepsei – art. 10 116
2.11.1 Conţinutul textului legal 116
2.11.2. Analiza dispoziţiilor art. 10 117
2.12. Alte aspecte – art. 10^1 118
2.12.1. Prescripţia răspunderii penale 118
2.12.2. Luarea măsurilor asigurătorii 118
2.12.3. Incapacităţi 118
Secţiunea a II-a. Contrabanda şi alte infracţiuni vamale 118
§1. Aspecte introductive privind infracţiunile vamale 118
§2. Analiza infracţiunilor vamale 120
2.1. Contrabanda simplă 120
2.1.1. Conţinutul textului incriminator 120
2.1.2. Prezentarea infracţiunii 120
2.2. Contrabanda calificată 121
2.2.1. Conţinutul textului incriminator 121
2.2.2. Prezentarea infracţiunii 121
2.3. Folosirea de acte nereale 122

2.3.1. Conţinutul textului incriminator ... 122
2.3.2. Prezentarea infracţiunii ... 122
2.4. Folosirea de acte falsificate ... 122
2.4.1. Conţinutul textului incriminator ... 122
2.4.2. Prezentarea infracţiunii ... 122
Secţiunea a III-a. Spălarea banilor ... 123
§1. Precizări introductive ... 123
§2. Oficiul Naţional de Prevenire şi Combatere a Spălării Banilor ... 125
§3. Analiza infracţiunii ... 126
3.1. Conţinutul textului incriminator ... 126
3.2. Prezentarea infracţiunii ... 126

Capitolul al IV-lea. Răspunderea penală a întreprinzătorului pentru comiterea unor infracţiuni de corupţie, asimilate faptelor de corupţie, de serviciu şi contra intereselor financiare ale Uniunii Europene ... 136
Secţiunea I. Aspecte introductive ... 136
Secţiunea a II-a. Prezentarea şi explicarea infracţiunilor de corupţie prevăzute în Codul penal ... 137
§1. Infracţiunea de luare de mită prevăzută în art. 289 C. pen. ... 137
1.1. Conţinutul textului legal ... 137
1.2. Explicaţii privind infracţiunea de luare de mită prevăzută în art. 289 C. pen. ... 137
§2. Infracţiunea de dare de mită prevăzută în art. 290 C. pen. ... 141
2.1. Conţinutul textului legal ... 141
2.2. Explicaţii privind infracţiunea de dare de mită prevăzută în art. 290 C. pen. ... 141
§3. Infracţiunea de trafic de influenţă prevăzută în art. 291 C. pen. ... 143
3.1. Conţinutul textului legal ... 143
3.2. Explicaţii privind infracţiunea de trafic de influenţă prevăzută în art. 291 C. pen. ... 143
§4. Infracţiunea de cumpărare de influenţă prevăzută în art. 292 C. pen. ... 145
4.1. Conţinutul textului legal ... 145
4.2. Explicaţii privind infracţiunea de cumpărare de influenţă prevăzută în art. 292 C. pen. ... 145
Secţiunea a III-a. Prezentarea şi explicarea infracţiunilor de corupţie şi asimilate corupţiei prevăzute în Legea nr. 78/2000 ... 146
§1. Explicaţii generale ... 146
§2. Infracţiunile prevăzute în art. 10 din Legea nr. 78/2000 ... 146
2.1. Conţinutul textului legal şi aspecte comune ... 146
2.2. Explicaţii privind infracţiunile prevăzute în art. 10 din Legea nr. 78/2000 ... 146
§3. Infracţiunea prevăzută în art. 11 din Legea nr. 78/2000 ... 150
3.1. Conţinutul textului legal ... 150
3.2. Explicaţii privind infracţiunea prevăzută în art. 11 din Legea nr. 78/2000 ... 150
§4. Infracţiunile prevăzute în art. 12 din Legea nr. 78/2000 ... 151
4.1. Conţinutul textului legal şi aspecte comune ... 151
4.2. Explicaţii privind infracţiunile prevăzute în art. 12 din Legea nr. 78/2000 ... 151
§5. Infracţiunea prevăzută în art. 13 din Legea nr. 78/2000 ... 153
5.1. Conţinutul textului legal ... 153
5.2. Explicaţii privind infracţiunea prevăzută în art. 13 din Legea nr. 78/2000 ... 153
§6. Variante agravate ale unor infracţiuni definite de art. 13^1 şi art. 13^2 din Legea nr. 78/2000 ... 153

6.1. Varianta agravată a infracţiunii de şantaj definite de art. 13[1] din Legea nr. 78/2000 153
6.1.1. Conţinutul textului legal 153
6.1.2. Explicarea elementelor de agravare 153
6.2. Varianta agravată a infracţiunilor de abuz în serviciu şi de uzurpare a funcţiei definite de art. 13[2] din Legea nr. 78/2000 154
6.2.1. Conţinutul textului legal 154
„În cazul infracţiunilor de abuz în serviciu sau de uzurpare a funcţiei, dacă funcţionarul public a obţinut pentru sine ori pentru altul un folos necuvenit, limitele speciale ale pedepsei se majorează cu o treime”. 154
6.2.2. Explicarea elementelor de agravare 154
Secţiunea a IV-a. Infracţiuni împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene 155
§1. Aspecte generale privitoare la infracţiunile împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene 155
§2. Infracţiunea prevăzută de art. 18[1] din Legea nr. 78/2000 – obţinerea ilegală de fonduri din bugetul general al Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei 159
2.1. Conţinutul textului legal şi aspecte comune 159
2.1.1. Explicaţii privind bugetul Uniunii Europene 159
2.1.2. Cine poate comite infracţiunea? 163
2.2. Cum se poate comite infracţiunea? 164
2.3. Ce urmare trebuie să producă săvârşirea faptei? 178
2.4. Cu ce formă de vinovăţie se săvârşeşte fapta? 181
2.5. Tentativa şi consumarea 181
2.6. Legătura cu alte infracţiuni 182
§3. Infracţiunea prevăzută de art. 18[2] din Legea nr. 78/2000 – deturnarea fondurilor sau a foloaselor legal obţinute 184
3.1. Conţinutul textului legal şi aspecte comune 184
3.1.1. Ce valoare este vătămată prin săvârşirea faptei? 184
3.1.2. Cine poate săvârşi infracţiunea? 185
3.2. Cum se poate săvârşi infracţiunea? 185
3.3. Ce urmare trebuie să producă săvârşirea faptei? 193
3.4. Cu ce formă de vinovăţie se săvârşeşte fapta? 195
3.5. Tentativa şi consumarea 195
3.6. Legătura cu alte infracţiuni 195
§4. Infracţiunea prevăzută de art. 18[3] din Legea nr. 78/2000 – diminuarea ilegală a resurselor din bugetul general al Uniunii Europene sau din bugetele administrate de aceasta ori în numele ei 197
4.1. Conţinutul textului legal şi aspecte comune 197
4.1.1. Care este valoarea socială vătămată prin săvârşirea faptei? 197
4.1.2. Cine poate săvârşi fapta? 199
4.2. Cum se poate săvârşi infracţiunea? 199
4.2.1. Frauda în domeniul tarifelor preferenţiale 200
4.2.2. Frauda în domeniul taxelor antidumping 203
4.2.3. Frauda şi regimul de tranzit vamal 204
4.2.4. Contrabanda 204
4.2.5. Frauda în materie de TVA 206
4.3. Care este urmarea săvârşirii faptei? 207
4.4. Cu ce formă de vinovăţie se săvârşeşte fapta? 208
4.5. Tentativa şi consumarea 208

4.6. Legătura cu alte infracţiuni 208
§5. Infracţiunea prevăzută de art. 18[5] din Legea nr. 78/2000 – neglijenţa care are ca urmare săvârşirea unei infracţiuni afectând interesele financiare ale Uniunii Europene 212
5.1. Conţinutul textului legal şi aspecte comune 212
5.1.1. Cine poate săvârşi fapta? 212
5.2. Cum se poate săvârşi infracţiunea? 213
5.3. Care este urmarea săvârşirii faptei? 215
5.4. Cu ce formă de vinovăţie se săvârşeşte infracţiunea? 215
Secţiunea a V-a. Prezentarea şi explicarea infracţiunilor de serviciu prevăzute de Codul penal 215
§1. Infracţiunea de delapidare prevăzută în art. 295 C. pen. 215
1.1. Conţinutul textului legal 215
1.2. Explicaţii privind infracţiunea de delapidare prevăzută în art. 295 C. pen. 216
§2. Infracţiunea de purtare abuzivă prevăzută în art. 296 C. pen. 217
2.1. Conţinutul textului legal 217
2.2. Explicaţii privind infracţiunea de purtare abuzivă prevăzută în art. 296 C. pen. 217
§3. Infracţiunea de abuz în serviciu prevăzută în art. 297 C. pen. 218
3.1. Conţinutul textului legal 218
3.2. Explicaţii privind infracţiunea de abuz în serviciu prevăzută în art. 297 C. pen. 218
§4. Infracţiunea de neglijenţă în serviciu prevăzută în art. 298 C. pen. 219
4.1. Conţinutul textului legal 219
4.2. Explicaţii privind infracţiunea de neglijenţă în serviciu prevăzută în art. 298 C. pen. 219
§5. Infracţiunea de folosire abuzivă a funcţiei în scop sexual prevăzută în art. 299 C. pen. 220
5.1. Conţinutul textului legal 220
5.2. Explicaţii privind infracţiunea de folosire abuzivă a funcţiei în scop sexual prevăzută în art. 299 C. pen. 221
§6. Infracţiunea de uzurpare a funcţiei prevăzută în art. 300 C. pen. 221
6.1. Conţinutul textului legal 221
6.2. Explicaţii privind infracţiunea de uzurpare a funcţiei prevăzută în art. 300 C. pen. 222
§7. Infracţiunea de folosire a funcţiei pentru favorizarea unor persoane prevăzută în art. 301 C. pen. 222
7.1. Conţinutul textului legal 222
7.2. Explicaţii privind infracţiunea de conflict de interese prevăzută în art. 301 C. pen. 223
§8. Infracţiunea de violare a secretului corespondenţei prevăzută în art. 302 C. pen. 224
8.1. Conţinutul textului legal 224
8.2. Explicaţii privind infracţiunea de violare a secretului corespondenţei prevăzută în art. 302 C. pen. 224
§9. Infracţiunea de divulgare a informaţiilor secrete de stat prevăzută în art. 303 C. pen. 227
9.1. Conţinutul textului legal 227
9.2. Explicaţii privind infracţiunea de divulgare a informaţiilor secrete de stat prevăzută în art. 303 C. pen. 227

§10. Infracţiunea de divulgare a informaţiilor secrete de serviciu sau nepublice prevăzută în art. 304 C. pen. 228
10.1. Conţinutul textului legal 228
10.2. Explicaţii privind infracţiunea de divulgare a informaţiilor secrete de serviciu sau nepublice prevăzută în art. 304 C. pen. 228
§11. Infracţiunea de neglijenţă în păstrarea informaţiilor prevăzută în art. 305 C. pen. 229
11.1. Conţinutul textului legal 229
11.2. Explicaţii privind infracţiunea de neglijenţă în păstrarea informaţiilor prevăzută în art. 305 C. pen. 229
§12. Infracţiunea de obţinere ilegală de fonduri prevăzută în art. 306 C. pen. 230
12.1. Conţinutul textului legal 230
12.2. Explicaţii privind infracţiunea de obţinere ilegală de fonduri prevăzută în art. 306 C. pen. 231
§13. Infracţiunea de deturnare de fonduri prevăzută în art. 307 C. pen. 232
13.1. Conţinutul textului legal 232
13.2. Explicaţii privind infracţiunea de deturnare de fonduri prevăzută în art. 307 C. pen. 232

Capitolul al V-lea. Răspunderea penală şi civilă a întreprinzătorului pentru infracţiuni comise prin nesocotirea încrederii 234
Secţiunea I. Răspunderea penală 234
§1. Aspecte introductive 234
§2. Analiza unor infracţiuni contra patrimoniului 235
2.1. Abuzul de încredere 235
2.1.1. Conţinutul textului incriminator 235
2.1.2. Analiza infracţiunii 235
2.2. Abuzul de încredere prin fraudarea creditorilor 237
2.2.1. Conţinutul textului incriminator 237
2.2.2. Analiza infracţiunii 237
2.3. Bancruta simplă 239
2.3.1. Conţinutul textului incriminator 239
2.3.2. Analiza infracţiunii 239
2.4. Bancruta frauduloasă 240
2.4.1. Conţinutul textului incriminator 240
2.4.2. Analiza infracţiunii 241
2.5. Gestiunea frauduloasă 247
2.5.1. Conţinutul textului incriminator 247
2.5.2. Analiza infracţiunii 247
2.6. Însuşirea bunului găsit sau ajuns din eroare la făptuitor 248
2.6.1. Conţinutul textului incriminator 248
2.6.2. Analiza infracţiunii 248
2.7. Înşelăciunea 248
2.7.1. Conţinutul textului incriminator 248
2.7.2. Analiza infracţiunii 248
2.8. Înşelăciunea privind asigurările 251
2.8.1. Conţinutul textului incriminator 251
2.8.2. Analiza infracţiunii 251
2.9. Deturnarea licitaţiilor publice 252
2.9.1. Conţinutul textului incriminator 252
2.9.2. Analiza infracţiunii 252

Secţiunea a II-a. Anularea actelor frauduloase şi răspunderea civilă pentru cauzarea insolvenţei ... 252
§1. Anularea actelor frauduloase în cazul profesioniştilor supuşi procedurilor prevăzute de Legea nr. 85/2014 ... 252
1.1. Dispoziţiile legale incidente ... 252
1.2. Perioada suspectă ... 253
1.3. Constituţionalitatea dispoziţiilor ce reglementează posibilitatea anulării actelor încheiate în perioada suspectă ... 254
1.4. Ce acte juridice intră sub incidenţa art. 117 din Legea nr. 85/2014? ... 254
1.5. Condiţiile acţiunii în anularea actelor frauduloase, în conformitate cu dispoziţiile art. 117 alin. (1) ... 255
1.5.1. Titularul acţiunii ... 255
1.5.2. Caracterul fraudulos al actului ... 255
1.5.3. Prejudicierea din punct de vedere material a creditorilor ... 256
1.5.4. Actul ce formează obiectul acţiunii în anulare să fie încheiat în cei 2 ani anteriori deschiderii procedurii insolvenţei ... 257
1.5.5. Termenul de introducere a acţiunii ... 257
1.6. Condiţiile acţiunii în anularea actelor frauduloase în conformitate cu dispoziţiile art. 117 alin. (2) şi (4) şi prezentarea cazurilor de anulare ... 257
1.6.1. Natura juridică a acţiunii prevăzute în art. 117 alin. (2) şi (4) ... 257
1.6.2. Condiţiile de exercitare a acţiunii ... 257
1.6.3. Excepţii de la incidenţa art. 117 alin. (2) ... 258
1.6.4. Analiza actelor enumerate limitativ de art. 117 alin. (2) şi (4) din Legea nr. 85/2014 ... 258
1.6.5. Excluderea cazurilor prevăzute în art. 117 alin. (2) lit. d)-f) de sub incidenţa acţiunii în anulare ... 264
1.6.6. Actele prevăzute de art. 117 alin. (4) din Legea nr. 85/2014 ... 265
1.7. Reflectarea acţiunii în anularea actelor frauduloase în practica judiciară ... 266
§2. Acţiunea în anularea actelor frauduloase ... 267
2.1. Dispoziţiile legale incidente ... 267
2.2. Termenul în care poate fi introdusă acţiunea pentru anularea actelor frauduloase ... 267
2.3. Promovarea acţiunii în anulare de către comitetul creditorilor şi creditori ... 268
2.3.1. Precizări introductive ... 268
2.3.2. Ce durată are termenul de prescripţie extinctivă a acţiunii formulate de comitetul creditorilor? ... 268
2.3.3. Introducerea acţiunii în anularea actelor frauduloase de către creditorul care deţine peste 50% din creanţe ... 268
2.3.4. Efectele renunţării practicianului în insolvenţă la continuarea acţiunii în anulare introduse ... 269
2.3.5. Suspendarea şi întreruperea termenului de prescripţie ... 269
§3. Răspunderea persoanelor care au determinat starea de insolvenţă ... 269
3.1. Dispoziţiile legale incidente ... 269
3.2. Aspecte introductive ... 271
3.3. Persoanele care răspund civil în temeiul art. 169 din Legea nr. 85/2014 ... 271
3.3.1. Sfera persoanelor vizate de lege ... 271
3.3.2. Persoanele excluse de la aplicarea art. 169 din Legea nr. 85/2014 ... 272
3.3.3. Solidaritatea pasivă a persoanelor care au contribuit la starea de insolvenţă a debitorului ... 272
3.4. Condiţiile răspunderii prevăzute de art. 169 din Legea nr. 85/2014 ... 273
3.4.1. Prezentarea condiţiilor ... 273

3.4.2. Săvârşirea unei fapte ilicite 274
3.4.2.1. Analiza faptelor ilicite prevăzute de lege 274
3.4.2.2. Cauze exoneratoare de răspundere 280
3.4.3. Prejudiciul 281
3.4.4. Legătura de cauzalitate 282
3.4.5. Vinovăţia 283
3.4.5.1. Noţiune 283
3.4.5.2. Cauze care exclud vinovăţia 284
3.4.5.3. Caracterul solidar al răspunderii prevăzute de art. 169....284
§4. Raportul dintre răspunderea civilă şi cea penală 285
4.1. Principii 285
4.2. Aplicarea şi interpretarea art. 75 din Legea nr. 85/2014 în contextul infracţiunii de bancrută frauduloasă 287
4.3. Legitimarea procesuală activă....288
§5. Câteva aspecte privind insolvenţa persoanelor fizice 289
5.1. Scopul şi principiile reglementării 289
5.1.1. Scopul legii 289
5.1.2. Principiile reglementării....289
5.2. Persoanele care pot beneficia de procedurile prevăzute în Legea nr. 151/2015 289
5.3. Formele procedurilor şi dreptul de iniţiere 290

Capitolul al VI-lea. Răspunderea penală a întreprinzătorului pentru infracţiuni informatice, comise prin mijloace de plată electronice 292
§1. Aspecte introductive privind infracţiunile informatice sau comise prin mijloace de plată electronice....292
§2. Prezentarea şi explicarea infracţiunilor de fraudă comise prin sisteme informatice şi mijloace de plată electronice 293
2.1. Infracţiunea de fraudă informatică prevăzută în art. 249 C. pen. 293
2.1.1. Conţinutul textului legal....293
2.1.2. Explicaţii privind infracţiunea de fraudă informatică....294
2.1.3. Frauda informatică în raport cu alte infracţiuni 295
2.2. Infracţiunea de efectuare de operaţiuni financiare în mod fraudulos prevăzută în art. 250 C. pen. 296
2.2.1. Conţinutul textului legal....296
2.2.2. Explicaţii privind infracţiunea de efectuare de operaţiuni financiare în mod fraudulos 296
2.3. Infracţiunea de acceptare a operaţiunilor financiare efectuate în mod fraudulos prevăzută în art. 251 C. pen. 298
2.3.1. Conţinutul textului legal....298
2.3.2. Explicaţii privind infracţiunea de acceptare a operaţiunilor financiare efectuate în mod fraudulos....298
§3. Prezentarea şi explicarea infracţiunilor contra siguranţei şi integrităţii sistemelor şi datelor informatice 299
3.1. Infracţiunea de accesare ilegală a unui sistem informatic prevăzută de art. 360 C. pen....299
3.1.1. Conţinutul textului legal....299
3.1.2. Explicaţii privind infracţiunea prevăzută de art. 360 C. pen. 299
3.2. Infracţiunea de interceptare ilegală a unei transmisii de date informatice prevăzută de art. 361 C. pen. 301
3.2.1. Conţinutul textului legal....301

3.2.2. Explicaţii privind infracţiunea prevăzută de art. 361 C. pen. 301
3.3. Infracţiunea de alterare a integrităţii datelor informatice prevăzută de art. 362 C. pen. 304
3.3.1. Conţinutul textului legal 304
3.3.2. Explicaţii privind infracţiunea prevăzută de art. 362 C. pen. 304
3.4. Infracţiunea de perturbare a funcţionării sistemelor informatice prevăzută de art. 363 C. pen. 304
3.4.1. Conţinutul textului legal 304
3.4.2. Explicaţii privind infracţiunea prevăzută de art. 363 C. pen. 304
3.5. Infracţiunea de transfer neautorizat de date informatice prevăzută de art. 364 C. pen. 306
3.5.1. Conţinutul textului legal 306
3.5.2. Explicaţii privind infracţiunea prevăzută de art. 364 C. pen. 306
3.6. Infracţiuni privind operaţiunile ilegale cu dispozitive sau programe informatice prevăzute de art. 365 C. pen. 306
3.6.1. Conţinutul textului legal 306
3.6.2. Explicaţii privind infracţiunea prevăzută de art. 365 C. pen. 307

Capitolul al VII-lea. Răspunderea penală a întreprinzătorului pentru infracţiuni de fals 308
§1. Aspecte introductive 308
§2. Prezentarea şi explicarea infracţiunilor de fals 308
2.1. Infracţiunea de falsificare de monedă prevăzută în art. 310 C. pen. 308
2.1.1. Conţinutul textului legal 308
2.1.2. Explicaţii privind infracţiunea de falsificare de monedă prevăzută în art. 310 C. pen. 308
2.2. Infracţiunea de falsificare de titluri de credit sau instrumente de plată prevăzută în art. 311 C. pen. 309
2.2.1. Conţinutul textului legal 309
2.2.2. Explicaţii privind infracţiunea de falsificare de titluri de credit sau instrumente de plată prevăzută în art. 311 C. pen. 309
2.3. Infracţiunea de falsificare de timbre sau efecte poştale prevăzută în art. 312 C. pen. 311
2.3.1. Conţinutul textului legal 311
2.3.2. Explicaţii privind infracţiunea de falsificare de timbre sau efecte poştale prevăzută în art. 312 C. pen. 312
2.4. Infracţiunea de punere în circulaţie de valori falsificate prevăzută în art. 313 C. pen. 312
2.4.1. Conţinutul textului legal 312
2.4.2. Explicaţii privind infracţiunea de punere în circulaţie de valori falsificate prevăzută în art. 313 C. pen. 313
2.5. Infracţiunea de deţinere de instrumente în vederea falsificării de valori prevăzută în art. 314 C. pen. 314
2.5.1. Conţinutul textului legal 314
2.5.2. Explicaţii privind infracţiunea de deţinere de instrumente în vederea falsificării de valori prevăzută în art. 314 C. pen. 314
2.6. Infracţiunea de emitere frauduloasă de monedă prevăzută în art. 315 C. pen. 314
2.6.1. Conţinutul textului legal 314
2.6.2. Explicaţii privind infracţiunea de emitere frauduloasă de monedă prevăzută în art. 315 C. pen. 315

2.7. Infracţiunea de falsificare de valori străine prevăzută în art. 316 C. pen. 315
2.7.1. Conţinutul textului legal....315
2.7.2. Explicaţii privind infracţiunea de falsificare de valori străine prevăzută în art. 316 C. pen. 315
2.8. Infracţiunea de falsificare de instrumente oficiale prevăzută în art. 317 C. pen. 316
2.8.1. Conţinutul textului legal....316
2.8.2. Explicaţii privind infracţiunea de falsificare de instrumente oficiale prevăzută în art. 317 C. pen. 316
2.9. Infracţiunea de folosire a instrumentelor false prevăzută în art. 318 C. pen. 317
2.9.1. Conţinutul textului legal....317
2.9.2. Explicaţii privind infracţiunea de folosire a instrumentelor false prevăzută în art. 318 C. pen. 317
2.10. Infracţiunea de falsificare de instrumente de autentificare străine prevăzută în art. 319 C. pen. 317
2.10.1. Conţinutul textului legal....317
2.10.2. Explicaţii privind infracţiunea de falsificare de instrumente de autentificare străine prevăzută în art. 319 C. pen. 317
2.11. Infracţiunea de fals material în înscrisuri oficiale prevăzută în art. 320 C. pen. 318
2.11.1. Conţinutul textului legal....318
2.11.2. Explicaţii privind infracţiunea de fals material în înscrisuri oficiale prevăzută în art. 320 C. pen. 318
2.12. Infracţiunea de fals intelectual prevăzută în art. 321 C. pen. 319
2.12.1. Conţinutul textului legal....319
2.12.2. Explicaţii privind infracţiunea de fals intelectual prevăzută în art. 321 C. pen. 319
2.13. Infracţiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată prevăzută în art. 322 C. pen. 320
2.13.1. Conţinutul textului legal....320
2.13.2. Explicaţii privind infracţiunea de fals în înscrisuri sub semnătură privată prevăzută în art. 322 C. pen. 320
2.14. Infracţiunea de uz de fals prevăzută în art. 323 C. pen. 321
2.14.1. Conţinutul textului legal....321
2.14.2. Explicaţii privind infracţiunea de uz de fals prevăzută în art. 323 C. pen. 321
2.15. Infracţiunea de falsificare a unei înregistrări tehnice prevăzută în art. 324 C. pen. 322
2.15.1. Conţinutul textului legal....322
2.15.2. Explicaţii privind infracţiunea de falsificare a unei înregistrări tehnice prevăzută în art. 324 C. pen. 323
2.16. Infracţiunea de fals informatic prevăzută în art. 325 C. pen. 323
2.16.1. Conţinutul textului legal....323
2.16.2. Explicaţii privind infracţiunea de fals informatic prevăzută în art. 325 C. pen. 323
2.17. Infracţiunea de fals în declaraţii prevăzută în art. 326 C. pen. 324
2.17.1. Conţinutul textului legal....324
2.17.2. Explicaţii privind infracţiunea de fals în declaraţii prevăzută în art. 326 C. pen. 324
2.18. Infracţiunea de fals privind identitatea prevăzută în art. 327 C. pen. 325

2.18.1. Conţinutul textului legal ... 325
2.18.2. Explicaţii privind infracţiunea de fals privind identitatea prevăzută în art. 327 C. pen. ... 325
2.19. Infracţiuni de fals comise în legătură cu autoritatea unui stat străin prevăzute în art. 328 C. pen. ... 326
2.19.1. Conţinutul textului legal ... 326
2.19.2. Explicaţii privind infracţiuni de fals comise în legătură cu autoritatea unui stat străin prevăzute în art. 328 C. pen. ... 326

Capitolul al VIII-lea. Răspunderea penală a întreprinzătorului pentru comiterea de infracţiuni relative la încălcarea normelor privind concurenţa şi protecţia proprietăţii intelectuale ... 327
Secţiunea I. Analiza infracţiunilor din domeniul concurenţei ... 327
§1. Aspecte introductive ... 327
§2. Faptele prevăzute în Legea nr. 12/1990 ... 329
2.1. Conţinutul textului legal ... 329
2.2. Explicaţii ... 329
§3. Faptele prevăzute în art. 4 şi infracţiunea prevăzută în art. 5 din Legea nr. 11/1991 ... 330
3.1. Faptele prevăzute în art. 4 din Legea nr. 11/1991 ... 330
3.1.1. Conţinutul textului legal ... 330
3.1.2. Explicaţii ... 331
3.2. Infracţiunea prevăzută în art. 5 din Legea nr. 11/1991 ... 332
3.2.1. Conţinutul textului incriminator ... 332
3.2.2. Analiza infracţiunii ... 333
§4. Infracţiunea prevăzută în Legea nr. 21/1996 ... 338
4.1. Conţinutul textului legal ... 338
4.2. Explicaţii privind infracţiunea prevăzută în art. 65 ... 338
Secţiunea a II-a. Analiza infracţiunilor din domeniul proprietăţii intelectuale ... 339
§1. Aspecte introductive ... 339
§2. Analiza infracţiunilor prevăzute în Legea nr. 64/1991 ... 341
2.1. Infracţiunea prevăzută în art. 55 ... 341
2.1.1. Conţinutul textului legal ... 341
2.1.2. Explicaţii privind infracţiunea prevăzută în art. 55 ... 341
2.2. Infracţiunea prevăzută în art. 56 ... 342
2.2.1. Conţinutul textului legal ... 342
2.2.2. Explicaţii privind infracţiunea prevăzută în art. 56 ... 342
2.3. Infracţiunea prevăzută în art. 59 ... 344
2.3.1. Conţinutul textului legal ... 344
2.3.2. Explicaţii privind infracţiunea prevăzută în art. 59 ... 344
§3. Prezentarea şi explicarea infracţiunilor prevăzute în Legea nr. 129/1992 ... 345
3.1. Infracţiunea prevăzută în art. 50 ... 345
3.1.1. Conţinutul textului legal ... 345
3.1.2. Explicaţii privind infracţiunea prevăzută în art. 50 ... 345
3.2. Infracţiunea prevăzută în art. 52 ... 345
3.2.1. Conţinutul textului legal ... 345
3.2.2. Explicaţii privind infracţiunea prevăzută în art. 52 ... 345
§4. Prezentarea şi explicarea infracţiunii prevăzute în Legea nr. 16/1995 ... 346
4.1. Conţinutul textului legal ... 346
4.2. Explicaţii privind infracţiunea prevăzută în art. 38 ... 346
§5. Prezentarea şi explicarea infracţiunilor prevăzute în Legea nr. 255/1998 ... 347

5.1. Conţinutul textului legal 347
5.2. Explicaţii privind infracţiunile prevăzute în art. 43 348
§6. Prezentarea şi explicarea infracţiunilor prevăzute în Legea nr. 84/1998 349
6.1. Conţinutul textului legal şi aspecte comune 349
6.2. Explicaţii privind infracţiunile prevăzute în art. 90 350
§7. Prezentarea şi explicarea infracţiunilor prevăzute în Legea nr. 8/1996 351
7.1. Infracţiunile prevăzute în art. 193 353
7.1.1. Conţinutul textului legal 353
7.1.2. Explicaţii privind infracţiunile prevăzute în art. 193 353
7.2. Infracţiunea prevăzută în art. 194 355
7.2.1. Explicaţii privind infracţiunea prevăzută în art. 194 355
7.3. Infracţiunea prevăzută în art. 195 355
7.3.1. Explicaţii privind infracţiunea prevăzută în art. 195 356
7.4. Infracţiunile prevăzute în art. 196 357
7.4.1. Explicaţii privind infracţiunile prevăzute în art. 196 357
7.5. Infracţiunea prevăzută în art. 197 358
7.5.1. Explicaţii privind infracţiunea prevăzută în art. 197 358
7.6. Infracţiunile prevăzute în art. 198 358
7.6.1. Explicaţii privind infracţiunile prevăzute în art. 198 359
7.7. Infracţiunile prevăzute în art. 199 360
7.7.1. Explicaţii privind infracţiunile prevăzute în art. 199 360

Capitolul al IX-lea. Răspunderea penală a întreprinzătorului pentru comiterea unor infracţiuni privind relaţiile de muncă 362
§1. Aspecte introductive 362
§2. Analiza infracţiunilor din domeniul relaţiilor de muncă 364
2.1. Neluarea măsurilor legale de securitate şi sănătate în muncă 364
2.1.1. Conţinutul textului incriminator 364
2.1.2. Analiza infracţiunilor 364
2.2. Nerespectarea măsurilor legale de securitate şi sănătate în muncă 366
2.2.1. Conţinutul textului incriminator 366
2.2.2. Analiza infracţiunilor 366
2.3. Nerespectarea hotărârilor judecătoreşti 366
2.3.1. Conţinutul textului incriminator 366
2.3.2. Analiza infracţiunilor 367
2.4. Infracţiunile prevăzute în art. 264 C. mun. 367
2.4.1. Conţinutul textului incriminator 367
2.4.2. Analiza infracţiunilor 367
2.5. Infracţiunile prevăzute în art. 265 C. mun. 368
2.5.1. Conţinutul textului incriminator 368
2.5.2. Analiza infracţiunilor 369

Capitolul al X-lea. Răspunderea penală a societăţilor 370
§1. Dispoziţiile legale în vigoare 370
§2. Condiţiile răspunderii penale a societăţilor 370
2.1. Personalitatea juridică 370
2.2. Capacitatea juridică 372
2.3. Săvârşirea infracţiunii în realizarea obiectului de activitate sau în interesul ori în numele persoanei juridice 375
§3. Vinovăţia penală a persoanei juridice 377

§4. Corelaţia răspunderii penale a persoanei juridice cu răspunderea penală a persoanei fizice ... 379
§5. Participaţia penală ... 380
§6. Pedepsele aplicabile persoanei juridice ... 381
6.1. Aspecte introductive ... 381
6.2. Stabilirea amenzii pentru persoana juridică ... 381
6.3. Pedepsele complementare aplicabile persoanelor juridice ... 383
6.3.1. Dizolvarea persoanei juridice ... 383
6.3.2. Suspendarea activităţii persoanei juridice ... 384
6.3.3. Închiderea unor puncte de lucru ale persoanei juridice ... 385
6.3.4. Interzicerea de a participa la procedurile de achiziţii publice ... 386
6.3.5. Plasarea sub supraveghere judiciară ... 387
6.3.6. Afişarea sau publicarea hotărârii de condamnare ... 388

Capitolul al XI-lea. Drepturi, obligaţii şi măsuri în procesul penal ... 390
§1. Introducere ... 390
§2. Drepturile părţilor şi subiecţilor procesuali principali în procesul penal ... 390
2.1. Participanţii în procesul penal ... 390
2.1.1. Organele judiciare ... 391
2.1.2. Părţile ... 391
2.1.3. Subiecţii procesuali principali ... 392
2.1.4. Alţi subiecţi procesuali ... 392
2.2. Subiecţii procesuali principali – drepturi şi obligaţii ... 392
2.2.1. Drepturile subiecţilor procesuali principali ... 393
2.2.2. Obligaţiile subiecţilor procesuali principali ... 396
2.3. Inculpatul – drepturi şi obligaţii ... 397
2.3.1. Drepturile inculpatului ... 397
2.3.2. Obligaţiile inculpatului ... 399
2.4. Partea civilă – drepturi şi obligaţii ... 399
2.5. Partea responsabilă civilmente – drepturi şi obligaţii ... 399
2.6. Avocatul – drepturi şi obligaţii ... 399
2.6.1. Asistenţa juridică şi reprezentarea ... 399
2.6.2. Drepturile avocatului ... 401
2.6.3. Obligaţiile avocatului ... 402
§3. Măsurile preventive ... 402
3.1. Dispoziţii generale ... 402
3.1.1. Scopul, condiţiile generale de aplicare şi categoriile măsurilor preventive ... 402
3.1.2. Organul judiciar competent şi actul prin care se dispune asupra măsurilor preventive ... 403
3.1.3. Calea de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive ... 404
3.1.3.1. Calea de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în cursul urmăririi penale ... 404
3.1.3.2. Calea de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în procedura camerei preliminare ... 405
3.1.3.3. Calea de atac împotriva încheierilor prin care se dispune asupra măsurilor preventive în cursul judecăţii ... 405
3.1.4. Verificarea măsurilor preventive ... 406
3.1.4.1. Verificarea măsurilor preventive în procedura de cameră preliminară ... 406

3.1.4.2. Verificarea măsurilor preventive în cursul judecăţii 406
3.2. Reţinerea 407
3.2.1. Procedura reţinerii 407
3.2.2. Încunoştinţarea despre reţinere 408
3.3. Controlul judiciar 409
3.3.1. Luarea măsurii controlului judiciar 409
3.3.1.1. Luarea măsurii controlului judiciar de către procuror 409
3.3.1.2. Luarea măsurii controlului judiciar de către judecătorul de cameră preliminară sau instanţa de judecată 410
3.3.2. Conţinutul controlului judiciar 410
3.3.3. Durata controlului judiciar 411
3.4. Controlul judiciar pe cauţiune 412
3.4.1. Luarea măsurii controlului judiciar 412
3.4.2. Conţinutul cauţiunii 413
3.5. Arestul la domiciliu 413
3.5.1. Condiţiile generale de luare a măsurii arestului la domiciliu 414
3.5.2. Luarea măsurii arestului la domiciliu 415
3.5.2.1. Luarea măsurii arestului la domiciliu de către judecătorul de drepturi şi libertăţi 415
3.5.2.2. Luarea măsurii arestului la domiciliu de către judecătorul de cameră preliminară sau instanţa de judecată 416
3.5.3. Conţinutul măsurii arestului la domiciliu 416
3.5.4. Durata arestului la domiciliu 417
3.6. Arestarea preventivă 418
3.6.1. Condiţiile şi cazurile de aplicare a măsurii arestării preventive 418
3.6.2. Propunerea de arestare preventivă a inculpatului în cursul urmăririi penale 419
3.6.2.1. Procedura propunerii de arestare preventivă şi soluţiile judecătorului de drepturi şi libertăţi 419
3.6.2.2. Încunoştinţarea despre arestarea preventivă şi locul de deţinere a inculpatului arestat preventiv 420
3.6.2.3. Durata arestării preventive a inculpatului în cursul urmăririi penale 420
3.6.3. Arestarea preventivă a inculpatului în procedura de cameră preliminară şi în cursul judecăţii 421
3.6.4. Luarea măsurilor de ocrotire în caz de arestare preventivă în cursul urmăririi penale 421
3.6.5. Tratamentul medical sub pază permanentă 421
3.7. Încetarea de drept, revocarea şi înlocuirea măsurilor preventive 422
3.7.1. Încetarea de drept a măsurilor preventive 422
3.7.2. Revocarea măsurilor preventive şi înlocuirea unei măsuri preventive cu o altă măsură preventivă 422
§4. Măsurile asigurătorii, restituirea lucrului şi restabilirea situaţiei anterioare săvârşirii infracţiunii 423
4.1. Condiţii generale de luare a măsurilor asigurătorii 423
4.2. Contestarea măsurilor asigurătorii 425
4.4. Procedura sechestrului 425
4.5. Valorificarea bunurilor mobile sechestrate 426
4.5.1. Cazuri speciale de valorificare a bunurilor mobile sechestrate 426
4.5.2. Procedura valorificării bunurilor mobile sechestrate în cursul urmăririi penale 426

4.5.3. Procedura valorificării bunurilor mobile sechestrate în cursul judecăţii ... 427
4.6. Contestarea modului de valorificare a bunurilor mobile sechestrate ... 427
4.7. Poprirea ... 428
4.8. Restituirea lucrului ... 428
4.9. Restabilirea situaţiei anterioare ... 429

Capitolul al XII-lea. Integritatea şi managementul riscurilor de natură penală ... 430
§1. Integritatea şi conformitatea ... 430
1.1. Aspecte introductive privind integritatea şi conformitatea conduitei în mediul privat ... 430
1.2. Integritatea – element esenţial al afacerilor ... 436
§2. Integritatea morală – valoare socială indispensabilă dezvoltării organizaţiilor private ... 439
2.1. Implicaţiile integrităţii morale în mediul afacerilor ... 439
2.2. Concluzii ... 443
§3. Politica de conformitate – orientare şi manifestare în cadrul organizaţiilor private ... 443
3.1. Politica de conformitate în general ... 443
3.2. Formele programelor de conformitate în cadrul organizaţiilor ... 444
3.3. Scopul programului de conformitate ... 449
3.4. Concluzii ... 450
§4. Prevenirea, investigarea şi combaterea faptelor care lezează integritatea în mediul privat ... 450
4.1. Introducere ... 450
4.2. Prevenirea ... 451
4.3. Investigarea ... 452
4.4. Combaterea ... 454
4.5. Concluzii ... 455
§5. Principalele fapte care lezează integritatea în cadrul organizaţiilor private ... 455
5.1. Aspecte prealabile ... 455
5.2. Fapte prevăzute de Codul penal ... 455
5.3. Fapte prevăzute de legea specială privind combaterea corupţiei ... 457
5.4. Fapte prevăzute de Legea nr. 31/1990 a societăţilor ... 457
5.5. Fapte din domeniul concurenţei ... 458
5.6. Fapte din domeniul proprietăţii intelectuale ... 458
5.7. Fapte comise în legătură cu nerespectarea obligaţiilor fiscale, financiare ori vamale ... 458
5.8. Cutuma în practicile de marketing ... 458
§6. Managementul riscului ... 459
6.1. Concept şi principii ... 459
6.2. Interdependenţa dintre managementul riscului şi politica de conformitate ... 460
6.3. Relaţia cu autorităţile de reglementare sau supraveghere ... 460
6.4. Tipuri de riscuri ... 461
6.5. Specificul riscurilor de natură juridică ... 462
6.6. Abordarea procesului de management al riscului ... 464
6.7. Dificultăţi în implementarea activităţii de management al riscurilor ... 466
6.8. Particularităţi în abordarea riscului de natură juridică la nivelul organizaţiei ... 467
6.9. Concluzie ... 468

Capitolul al XIII-lea. Impactul inteligenţei artificiale asupra afacerilor şi activităţii juridice 469
Secţiunea I. Consideraţii privind inteligenţa artificială 469
1. Conştiinţa, conştienţa, inteligenţa artificială şi inteligenţa mixtă 469
2. Inteligenţa artificială şi pericolele asociate acesteia 471
3. Inteligenţa artificială şi dataismul 474
4. Impactul inteligenţei artificiale în viaţa socială şi afaceri 476
Secţiunea a II-a. Impactul inteligenţei artificiale asupra dreptului penal al afacerilor 480
Secţiunea a III-a. Inteligenţa artificială şi prevenirea riscului în afaceri 488
1. Ce este riscul? Despre tipuri de risc şi strategia de management a riscurilor 488
2. Inteligenţa artificială (IA) – instrument de combatere sau cauză generatoare de risc? 490
3. IA ca factor generator de risc în afaceri 492
4. IA ca instrument de combatere a riscurilor 493
5. Aplicaţii IA pentru managementul riscului juridic 495
Secţiunea a IV-a. Inteligenţa artificială şi sistemul de justiţie penală 497
1. Provocările IA pentru sistemul de justiţie penală 497
2. Justiţia telematică 499
5. Probleme referitoare la utilizarea IERP în sistemul judiciar 509

Anexe. Codul de integritate şi conformitate 519
I. Scopul Codului de integritate şi conformitate 519
II. Viziunea organizaţiei 519
III. Principiile organizaţiei 520
IV. Regulile de conduită 520
V. Consilierea, monitorizarea, raportarea şi soluţionarea abaterilor de la normele de integritate 524
VI. Dispoziţii finale 525

Chestionar de integritate şi conformitate 526

Bibliografie selectivă 529

CAPITOLUL I
Noțiuni introductive

(Mihai Adrian Hotca)

§1. Precizări prealabile

În acest capitol vom **prezenta şi explica noţiuni** (termeni şi expresii) **folosite în legislaţia penală**, cu luarea în considerare a împrejurării că lucrarea de faţă se adresează inclusiv unor persoane care nu au pregătire de specialitate juridică[1].

Deşi mulţi dintre nejurişti consideră că se pricep la drept penal, este cunoscut faptul că legea penală utilizează **termeni şi expresii** care nu se regăsesc în limbajul comun sau care au accepţiuni diferite faţă de vorbirea curentă. Bunăoară, mulţi confundă contravenţiile cu infracţiunile, amnistia cu graţierea, antecedentele penale cu recidiva ş.a.

Aşadar, în cadrul acestui capitol introductiv vom înfăţişa noţiunile cele mai întâlnite în actele normative care conţin reglementări de interes pentru domeniul **răspunderii penale a întreprinzătorului**, scopul unui astfel de demers fiind acela de a facilita parcurgerea şi înţelegerea conţinutului dispoziţiilor legale în materie.

§2. Ce sunt legea penală şi dreptul penal?

2.1. Legea penală

Potrivit Codului penal, **legea penală** este orice **dispoziţie** (a se citi *normă* sau *regulă de conduită*) **cu caracter penal** (care, cel mai adesea, prevede conduite imperative sau sancţiuni penale) **cuprinsă în legi organice sau ordonanţe de urgenţă**[2].

În conformitate cu prevederile art. 73 alin. (3) din Constituţie, dispoziţiile cu caracter penal (normele penale, regulile penale) pot fi cuprinse numai în **legi organice** (care se adoptă cu majoritate absolută[3]) sau, potrivit art. 115 din Legea fundamentală[4], în **ordonanţe de urgenţă** (adoptate de guvern în situaţii excepţionale).

Menţionăm că cea mai importantă lege penală română (evident organică) este Codul penal[5]. Deşi, în Constituţie, nu este reglementată categoria de acte normative cu numele de *coduri*, în cazul legilor mai importante (cum este situaţia legilor din materie penală, civilă

---

[1] Parțial, textul acestui capitol a fost preluat, ca atare sau într-o formă ușor adaptată pentru domeniul afacerilor, din lucrările aceloraşi autori: *Drept penal. Partea generală*, Ed. C.H. Beck, București, 2007; *Elemente de drept penal al afacerilor*, Ed. C.H. Beck, București, 2008; *Drept penal. Partea generală. Legea penală și sancțiunea*, Ed. C.H. Beck, București, 2012; *Manual de drept penal. Partea generală*, Ed. Universul Juridic, București, 2017. De asemenea, anumite texte au fost preluate din articole de specialitate publicate pe site-uri sau bloguri (*juridice.ro*, *legalmarketing.ro*, *htcp.eu* ș.a.) sau în reviste de specialitate, precum RRDP, Revista Dreptul, Pandectele Române, LESIJ, RRDPA etc.

[2] Conform art. 173 C. pen.: „Prin lege penală se înțelege orice dispoziție cu caracter penal cuprinsă în legi organice, ordonanțe de urgență sau alte acte normative care la data adoptării lor aveau putere de lege”.

[3] Adoptarea legilor ordinare presupune majoritate simplă.

[4] *Legea fundamentală* este o expresie folosită pentru a nominaliza Constituția.

[5] *Codul penal* este de fapt Legea nr. 286/2009 privind Codul penal.

etc.), legiuitorul, în titlul legii, foloseşte denumirea de „cod”. Astfel, avem *Codul penal, Codul civil, Codul fiscal, Codul muncii etc.*

Dacă lege penală poate fi considerată o **simplă prevedere sau dispoziţie cu caracter penal**, cu atât mai mult se poate spune că este lege penală orice act normativ (lege organică sau ordonanţă de urgenţă) **care cuprinde norme penale** (de drept penal).

2.2. Dreptul penal

Sintagma „**drept penal**”, în sensul său cel mai frecvent, înseamnă **totalitatea normelor** (dispoziţiilor, regulilor, prevederilor) **penale**[1]. Cu alte cuvinte, dreptul penal cuprinde toate legile penale. În acest sens, se poate spune că *dreptul penal sancţionează infracţiunile*, *prevede faptele ce constituie infracţiuni, incriminează faptele socialmente periculoase* etc.

Altfel spus (şi mai tehnic), dreptul penal este **ramura**[2] (parte a) **dreptului public**[3] **formată din ansamblul normelor care prevăd** (descriu) **faptele ce constituie infracţiuni, sancţiunile aplicabile persoanelor care le săvârşesc şi modul în care se realizează tragerea la răspundere penală a acestora**[4].

În teoria de specialitate, ca expresii echivalente celei de drept penal, se mai folosesc expresiile „*drept criminal*”[5] sau, mai rar, „*dreptul apărării sociale*”.

În Europa, cea mai folosită expresie pentru desemnarea ramurii de drept ce protejează valorile sociale esenţiale este expresia *drept penal*. Denumirea *drept penal* derivă din cuvântul latin *poena* (pedeapsă).

Dreptul penal instituie **cea mai grea formă de răspundere juridică existentă în societate**, deoarece numai persoanele care încalcă legea penală, prin comiterea de infracţiuni, pot fi sancţionate cu pedepse privative de libertate, precum detenţiunea pe viaţă sau închisoarea pe durată determinată.

Dreptul penal îi sancţionează pe cei care omoară, violează, se sustrag de la îndeplinirea obligaţiilor fiscale, fură, falsifică, fraudează bugetele UE, tâlhăresc, trădează, spală bani, încalcă regimul vamal etc. Dreptul penal sancţionează atât persoanele fizice (oamenii), cât şi persoanele juridice (societăţile, asociaţiile, fundaţiile ş.a.).

Dreptul penal are următoarele caracteristici:

- este o **ramură (o parte) a dreptului public**, deoarece reglementează raporturi (relaţii) sociale în cadrul cărora statul participă întotdeauna, prin impunerea con-

---

[1] În sens juridic, dreptul penal are mai multe accepțiuni [drept pozitiv substanțial sau material (definit mai sus), știință (disciplină de studiu care are ca obiect dreptul penal ca ramură a dreptului) etc.].

[2] Ramurile dreptului sunt părți sau componente ale sistemului dreptului. Toate ramurile dreptului alcătuiesc sistemul dreptului românesc. Metaforic spus, dreptul penal român este o ramură a *copacului* denumit sistemul dreptului românesc, respectiv o parte a acestui ansamblu de norme juridice. Așadar, ramura de drept este o parte (componentă) a sistemului dreptului, caracterizată prin autonomie și unitatea principiilor care traversează întreaga materie (parte a sistemului).

Autonomia este o particularitate a tuturor ramurilor dreptului, reflectată de unitatea obiectului reglementării (specificul relațiilor sociale), specificul metodei de reglementare (egalitatea sau subordonarea părților) și unitatea principiilor (întreaga materie este străbătută de aceleași principii).

[3] Dreptul este, de regulă, clasificat în două subdiviziuni, respectiv: dreptul public, din care fac parte dreptul penal, dreptul constituțional etc., și dreptul privat, categorie în care intră dreptul civil, dreptul proprietății intelectuale ș.a.

[4] Din punct de vedere obiectiv (pozitiv, substanțial), dreptul este un sistem ce cuprinde mai multe ramuri, precum dreptul constituțional, dreptul civil, dreptul muncii, dreptul administrativ, dreptul penal etc.

[5] Denumirea *drept criminal* provine din cuvântul latin *crimen* (crimă, infracțiune, delict) și este frecvent utilizată în doctrina europeană și cea americană. Spre exemplu, în lucrările de limbă engleză este folosită expresia *„Criminal Law”*.